

EDUCATIEVE MASTER IN DE GODSDIENST

EVANGELISCHE THEOLOGISCHE FACULTEIT

TOETS NIEUWE OPLEIDING • BEOORDELINGSRAPPORT

22 MAART 2021

Inhoud

1	Samenvattend advies van de commissie.....	4
2	Rapportage van de bevindingen en overwegingen.....	6
2.1	Wat beoogt de Educatieve Master in de Godsdienst?.....	6
2.2	Met welke onderwijsleeromgeving wordt dit gerealiseerd?	8
2.3	Hoe wordt het gerealiseerde eindniveau vastgesteld?.....	9
2.4	Kwaliteitsbewaking	10
3	Oordeel	12
4	Beoordelingsproces.....	13
	Bijlage 1: Administratieve gegevens van de instelling en de opleiding.....	14
	Bijlage 2: Domeinspecifieke leerresultaten (DLR)	15
	Bijlage 3: Samenstelling van de commissie	17
	Bijlage 4: Overzicht van het bestudeerde materiaal	18
	Bijlage 5: Lijst met afkortingen.....	20

1 Samenvattend advies van de commissie

De Evangelische Theologische Faculteit Leuven (ETF Leuven) wil per academiejaar 2021-2022 de opleiding Educatieve Master in de Godsdienst aanbieden, waarin leraren worden opgeleid voor het protestants-evangelische godsdienstonderwijs (PEGO) in het hoger secundair onderwijs in Vlaanderen. Deze opleiding zal de huidige specifieke lerarenopleiding (SLO) vervangen, waarbij de aanwezige expertise is meegenomen en geactualiseerd. De Educatieve Master kent een geïntegreerd traject met de bacheloropleiding theologie en religiewetenschappen, waardoor een overtuigende doorlopende leerlijn ontstaat, en deelt opleidingsonderdelen met de tweejarige masteropleiding in de godgeleerdheid en de godsdienstwetenschappen van de Faculteit. Daarnaast wordt samengewerkt met twee onderzoeksinstituten van de ETF Leuven en is er een link met het werkveld.

Vooraf de nadruk op interconfessionaliteit, internationaliteit en wetenschappelijkheid vallen de commissie op, gekoppeld aan een visie op de protestants-evangelische identiteit. De commissie waardeert de internationale, denominatie-overstijgende oriëntatie van de Educatieve Master met de aandacht voor diversiteit, al ligt de focus daarbij vooral op christelijke denominaties. De toekomstige leraar wordt opgeleid als theoloog, godsdienstpedagoog en als onderzoeker, met aandacht voor interlevensbeschouwelijke competenties (ILC). Hoewel deze competenties scherp op het netvlies van het opleidingsteam staan, kunnen ze in de ogen van de commissie nog structureler terugkomen in zowel de opleiding als in de contacten met het werkveld.

De opleiding omvat inhoudelijke opleidingsonderdelen (leraarluik en domeinluik), praktijkstages en een thesistrace. De commissie ziet een waardevol didactisch concept en een helder en samenhangend onderwijsprogramma met aandacht voor persoonsvorming, ethiek en persoonlijke spiritualiteit. Mede door de onderzoekstijd voor docenten wordt aansluiting gezocht tussen vakinhoud en vakdidactiek, al kan de verbinding tussen het domeinluik en leraarluik nog versterkt worden met het nader verbinden van onderwijs, praktijk en onderzoek. In het betrokken docententeam ziet de commissie veel kennis en ervaring verenigd, die bovendien nog aangevuld worden door middel van professionalisering en uitbreiding van het team. Eveneens is de commissie positief over de lerende, open houding en brede academische blik van de opleiding, de aanwezige synergie en cultuur en structuur rondom docentprofessionalisering. Naast wat er al is neergezet, is er veel groeipotentieel aanwezig.

De toetsvormen zijn gevarieerd en sluiten aan op het leerproces van de student. Daarbij is er ruimte voor de ontwikkeling van een eigen onderzoekshouding door studenten. Er is daarnaast toezicht aanwezig op het adequaat functioneren van onderwijs en examinering. Er zijn nog verdere ontwikkelkansen wat betreft het transparanter communiceren over het evalueren van de stages, aldus de commissie, en over de rol van de inspecteur-adviseur daarbij.

De kwaliteitsbewaking van de Educatieve Master kadert in de interne kwaliteitszorg van de ETF Leuven. Het geeft vertrouwen dat de opleiding structureel is ingebed in het bestaande kwaliteitszorgsysteem, en dat hierin de expertise vanuit de SLO is meegenomen. Ook het werkveld wordt bij de kwaliteitsbewaking van de opleiding betrokken. Hoewel er merkbaar een terugkoppeling van evaluatieresultaten plaatsvindt, gebeurt dit niet systematisch. Dankzij

de kleinschaligheid van de faculteit zijn veel zaken informeel geregeld, stelt de commissie vast. Het verdient echter aanbeveling om de kwaliteitsbewaking meer te formaliseren, met inbegrip van de studenteninspraak.

De commissie die de potentiële kwaliteit van de opleiding Educatieve Master in de Godsdienst van de Evangelische Theologische Faculteit Leuven heeft beoordeeld, brengt een positief advies uit aan de NVAO. Het oordeel voldoende wordt onderbouwd via de positieve en kritische elementen uit het door de commissie gevoerde onderzoek naar de kwaliteit van de nieuwe opleiding.

Met het oog op de verdere ontwikkeling van de nieuwe opleiding, formuleert de commissie de volgende aanbevelingen. Deze aanbevelingen doen geen afbreuk aan het huidige oordeel over de potentiële kwaliteit van de opleiding.

De commissie beveelt de opleiding aan:

- De koppeling tussen het domeinluik en het leraarluik nog verder te versterken, en hierbij aandacht te besteden aan de link tussen onderwijs, praktijk en onderzoek;
- De interlevensbeschouwelijke competenties structureler aan bod te laten komen in het onderwijs, met name in het leraarluik;
- Diversiteit ook na te streven bij de samenstelling van het eigen personeelsbestand;
- De studeerbaarheid van de opleiding te blijven monitoren, met name als het gaat om de toetsbelasting;
- Transparantie te bieden in de weging van stageresultaten en studenten meer inzicht te geven in hun studieloopbaan met betrekking tot de stages;
- De kwaliteitsbewaking en kennisdeling te structuraliseren en formaliseren, met aandacht voor de kleinschaligheid van de opleiding en bestaande initiatieven.

Den Haag, 22 maart 2021

Namens de commissie ter beoordeling van de opleiding Educatieve Master in de Godsdienst van Evangelische Theologische Faculteit,

Natascha Kienstra
(voorzitter)

Carlijn Braam
(secretaris)

2 Rapportage van de bevindingen en overwegingen

2.1 Wat beoogt de Educatieve Master in de Godsdienst?

De ETF Leuven is voornemens om per academiejaar 2021-2022 een Educatieve Master in de Godsdienst aan te bieden die de huidige SLO zal vervangen. De Educatieve Master voorziet in de behoefte om leraren op te leiden voor het protestants-evangelische godsdienstonderwijs (PEGO) voor het hoger secundair onderwijs (2e en 3e graad) in Vlaanderen. Daarnaast geeft de Educatieve Master invulling aan de ambitie om een internationaal georiënteerd, niet aan een specifieke kerk of kerkelijke denominatie gebonden, *Religious Education* programma op masterniveau aan te bieden dat het protestants-evangelische werkveld in de Lage Landen en daarbuiten dient. De commissie waardeert de aandacht voor de verschillende denominaties van het christendom. Meer aandacht echter voor de grote wereldreligies en hun aanwezigheid in de Lage Landen strekt tot aanbeveling om zich op de toekomstige klaspraktijk adequaat voor te bereiden. Dat studenten leren denken vanuit een internationaal, denominatie-overstijgend protestants-evangelisch perspectief en vanuit de erkenning van diversiteit, door te werken vanuit en aan interlevensbeschouwelijke competenties (ILC), vindt de commissie een sterk gegeven. Er is een heldere omschrijving van de beoogde doelen, die bovendien passen binnen het ontwikkelingsplan van de Faculteit.

Aan de basis van de Educatieve Master ligt een beroepsbeeld waarin de leraar PEGO als educatieve master zowel theoloog, godsdienstopedagoog als onderzoeker is. De opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR) zijn opgesteld op basis van dit beroepsbeeld en de domeinspecifieke leerresultaten (DLR) voor educatieve masteropleidingen in Vlaanderen. Daarnaast is gekeken naar de aansluiting op de DLR voor de opleidingen godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen. De DLR zijn tot stand gekomen op basis van de basiscompetenties (de tien functionele gehelen en de set van attitudes), de Dublindescriptoren en de specifieke onderwijscontext, en zijn vastgesteld door de VLIR. Bij de formulering van de OLR is aansluiting gezocht bij de OLR van de Educatieve Master in de Godsdienst van KU Leuven, bij de OLR van de huidige SLO van de ETF Leuven en bij de vier pijlers van de ETF als academische theologische instelling. De commissie noemt de verbanden tussen de OLR en DLR helder en doordacht, maar ziet hierin niet expliciet de ambitie terug met betrekking tot de ILC. Ook ziet de commissie een heldere conceptuele insteek wat de visie op religieuze educatie betreft (vakdisciplinaire kennis, vakdidactiek en vakmethodische toepassingen). De verwijzing naar de nieuwe eindtermen in de opleiding ziet de commissie als een noodzakelijke meerwaarde.

Het feit dat de Educatieve Master voortbouwt op de bacheloropleiding theologie en religiewetenschappen en geïntegreerd is in de tweejarige masteropleiding in de godgeleerdheid en de godsdienstwetenschappen van de Faculteit, zijn sterke punten die de commissie onderkent. Door het geïntegreerde traject met de bachelor, waarin een deel van het leraarluik is opgenomen, vindt er een stapeling van kennis plaats. Ook de nadruk op het wetenschappelijke aspect valt op. Er wordt verbinding gezocht tussen onderwijs en onderzoek, onder meer door in het curriculum twee onderzoeksinstituten van de ETF Leuven te betrekken: Institute for the Study of Religious Education and Youth Ministry (ISREYM) en Institute for the Study of Freedom of Religion or Belief (ISFORB). Daarnaast zijn in de opleiding docenten actief zijn die actueel participeren in de praktijk van het PEGO.

De commissie onderschrijft dat het een sterk academische opleiding is die daarnaast een duidelijke link kent met het beroepenveld en de achterban; studenten krijgen naast een academische ook een professionele vorming en worden toegeleid naar het leraarschap. Via een aantal docenten, waaronder de hoofddocent godsdienstwetenschappen en missiologie, die in nauw contact staan met het Vlaamse en internationale werkveld, wordt een brug geslagen naar dit veld, met wederzijdse leermogelijkheden. Positief is ook dat de aanwezige kennis en ervaring vanuit het Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) zijn meegenomen bij de transitie naar een academische opleiding, tegen het licht zijn gehouden en geactualiseerd zijn. Bij deze omvorming is ook de examencommissie betrokken.

De commissie noemt de Educatieve Master van de ETF een voorbeeld als het gaat om de 'open mind', het academisch breed kijken, openstaan voor ontwikkelingen en hiernaar handelen vanuit een zichtbare, volwaardige rol. In dit proces is al veel gerealiseerd of ten minste in aanzet aanwezig. Daarnaast ziet de commissie veel groeipotentieel en een bereidheid om de lat hoog te leggen en van elkaar te leren. De bijzondere aandacht in de opleiding voor jongeren met een migratieachtergrond, met name vanuit Afrika en Zuid-Amerika, en het ingaan op thema's als kansarmoede, omgaan met diversiteit en lesgeven aan jongeren met een taalachterstand beschrijft de commissie als een meerwaarde. Daarbij moedigt de commissie de opleiding aan om, met het oog op de maatschappelijke evolutie en het kunnen interpreteren van zaken binnen diverse contexten, te kijken naar nieuwe didactische doelen en deze inhoud minder vrijblijvend (als keuzevakken) aan te bieden. Met de internationale oriëntatie intensiveert de opleiding de traditie van de ETF en sluit zij aan bij de globalisering in het onderwijs. Wel constateert de commissie een spanningsveld tussen deze internationale oriëntatie en het opleiden voor PEGO in Vlaanderen wat betreft de opgeleide jongeren uit Afrika en Zuid-Amerika, die weinig interactie lijken te hebben met de Educatieve Master en geen les zullen gaan geven in Vlaanderen.

Het werkveld toont zich zeer betrokken bij de opleiding en denkt op een constructieve wijze mee. Tijdens het toelichtend gesprek onderkent dit veld het belang van de aandacht voor ILC, aangezien dit onderdeel is geworden van het leerplan van alle levensbeschouwelijke vakken in Vlaanderen en leraren hierop voorbereid moeten zijn. Kanttekening is dat dit niet op alle scholen even sterk aanwezig is; hier valt nog veel te winnen. Ook is het voor leraren van belang om de plaats te zien van het levensbeschouwelijke vak in het gehele schooltraject. Refererend aan de nieuwe eindtermen benoemt het veld dat voor de overstap van lesgeven vanuit de eigen overtuiging te midden van andere overtuigingen een attitudeswitch en dialoog nodig zijn, waarop een academische scholing – de Educatieve Master – voorbereidt.

Het beroepsbeeld, met de drievoudige rol van de afgeleverde leerkracht, is algemeen geformuleerd maar goed omsloten. De commissie vraagt zich wel af in hoeverre het beroepsbeeld naast een wettelijk voorgeschreven concept een door het werkveld gedragen beeld is. In dit beeld zou wat de commissie betreft meer eigenheid van de opleiding gereflecteerd mogen worden. De commissie nodigt de opleiding uit om het gesprek hierover aan te gaan met het werkveld/alumni en vanuit een consensus te komen tot een explicieter identiteitsconcept, met eigen accenten. Daarnaast suggereert de commissie dat de opleiding op termijn kan kijken naar mogelijke samenwerkingen met KU Leuven en de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies in Brussel. Er is door de opleiding plaats voorzien om in een later stadium de mogelijkheid te bieden leraren in de orthodoxe eredienst op te leiden. De commissie vraagt zich af hoe dit precies vorm zal krijgen, en adviseert om de status van

het hiermee gepaard gaande diploma verder te onderzoeken, aangezien de betreffende studenten alleen het onderwijskundig deel van de opleiding zullen volgen. Tot slot waardeert de commissie het initiatief van de ETF Leuven om in overleg te treden met partijen (werkveld, hogescholen) als het gaat om het invullen van de behoefte aan PEGO in de eerste graad.

2.2 Met welke onderwijsleeromgeving wordt dit gerealiseerd?

De opleiding omvat drie leervormen: inhoudelijke opleidingsonderdelen (in een leraarluik en een inhoudelijk domeinluik), praktijkstages en een thesistrject. In lijn met het ETF Leuven-brede onderwijsconcept kent de Educatieve Master een graduele opbouw en zijn de praktijkstages en het thesistrject parallel aan de inhoudelijke opleidingsonderdelen geprogrammeerd, om studenten te stimuleren een actieve rol te spelen in het leerproces. De commissie noemt het didactisch concept waardevol, het onderwijsprogramma helder en samenhangend en de opbouw van het curriculum transparant. De interne samenhang wordt bekrachtigd in de vorm van een doorgaande leerlijn vanaf het voorbereidende programma in de bachelor tot en met de verdiepingsfase in het tweede masterjaar. Er is in aanzet een goede koppeling van leerinhouden met praktijkstages en het thesistrject (onderzoek), dat goed is opgezet. De inhouden van het onderwijskundige luik vindt de commissie ambitieus en haken op elkaar in.

De commissie vindt de brede inbedding van de opleiding in het vormingsconcept van de ETF, die vooral ook persoonsvorming nastreeft, heel overtuigend en een noodzaak in deze complexe tijden. In de brede persoonsvorming vormt het mentoraat een sterk punt. Waardevol is ook de aandacht voor persoonlijke spiritualiteit, en de koppeling van de leerstof aan ethische aspecten. Verdere sterke punten zijn voor de commissie (het curriculum van) het verkorte traject, het gebruik van recente literatuur en de uitstekende didactische voorzieningen.

Mede op basis van het toelichtend gesprek stelt de commissie vast dat er sprake is van een goed doordachte opleiding, neergezet door een betrokken, gemotiveerd en goed gekwalificeerd docententeam. In dit team ziet de commissie veel kennis en ervaring verenigd, waarmee het continuïteit biedt en ervaring met onder meer stages vanuit de SLO. Tegelijkertijd is het opleidingsteam in ontwikkeling en worden nieuwe impulsen geboden, onder meer door de aanstelling van een expert levensbeschouwing en een vakdidacticus die tevens bezig is met een doctoraatsonderzoek naar PEGO-onderwijs. De vacature voor het opleidingsonderdeel onderwijspsychologie is recent vervuld door een externe docent die binnenkort doctoreert op dit vlak. De commissie waardeert het feit dat alle docenten onderzoekstijd hebben, waarbij het streven is dat de verhouding onderzoek-onderwijsdienstverlening ligt op 40/40/20 procent. Voorheen was het onderzoek alleen verbonden aan het domeinluik, buiten de SLO om. Aldus zet men de sterkere inbedding van het leraarluik en vakdidactiek in de opleiding door, een positieve verandering die eerder in gang is gezet met het aantrekken van een gepromoveerde godsdienstpedagoog en de oprichting van onderzoeksinstituut ISREYM.

Via het gescheiden decanaat en rectoraat worden het 'oude' en 'nieuwe' binnen de opleiding verenigd. De commissie constateert dat deze aanpak goed werkt en er een synergie is tussen sleutelfiguren. De functieverdeling is waarderend en pragmatisch ingericht vanuit onderzoeksthema's. Daarnaast is het een voordeel dat het een kleine gemeenschap betreft met korte, transversale lijnen, waardoor de uitwisseling intern tussen vakgroepen en extern

met werkplekken wordt vereenvoudigd. De commissie is positief over de gedeelde kennisbasis en stelt vast dat er een cultuur aanwezig is rondom docentprofessionalisering, naast enkele structuren (bijv. onderwijscommissie). De samenwerking op informele basis via gastcolleges kan vruchtbaar zijn, al geeft de commissie mee om dit meer te formaliseren en om te zetten naar praktijkgerichte en werkbare inhoud en competenties.

Op onderwijskundig gebied is er een dynamiek op gang gekomen die volgens de commissie nog verder uitgebouwd kan worden, om een sterkere koppeling te bewerkstelligen tussen het domeinluik en het leraarluik, ook op onderzoeksgebied. De commissie noemt deze transitie, met het nader verbinden van onderwijs, praktijk en onderzoek, een aandachtspunt. Het is van belang om het werkveld in deze wetenschappelijke profilering mee te nemen (bijvoorbeeld d.m.v. nascholing) zodat er een wederkerigheid ontstaat. Ook is het belangrijk onderzoeksresultaten naar de praktijk terug te spelen. Een verder aandachtspunt is dat door de drie rollen van de leerkracht waarop wordt gefocust, met aandacht voor zowel vakinhoud als persoonsvorming en academische vorming, het curriculum veel componenten kent. De commissie raadt aan om de studeerbaarheid in de gaten te houden; weliswaar is dit op papier in orde, maar veel zal ook afhangen van de wijze waarop studenten zelf hun studie plannen, met name doordat zij gedurende de opleiding veel papers moeten schrijven. Daarnaast zal veel afhangen van hoe goed voorbereid de opleiding is op periodes van online lesgeven en online stage lopen. Verder suggereert de commissie dat de supervisiegesprekken tijdens de stage meer kunnen aansluiten bij de diverse rollen en competenties, bijvoorbeeld door in persoonsvormende of godsdienst-pedagogische zaken te bespreken.

De studentenpopulatie is internationaal en divers, met een interessante mix van achtergronden. De commissie vindt het streven naar diversiteit positief, maar ziet deze diversiteit niet terug onder docenten. Ze adviseert om hier onder het eigen personeel expliciet aandacht aan te besteden, omdat er weinig vrouwen en mensen met een migratieachtergrond zijn.

Een belangrijk punt voor de commissie is de rol van ILC in het onderwijs, met name in het leraarluik. In het algemeen staan deze competenties scherp op het netvlies van de opleiding, maar ze komen in het onderwijs zelf nog niet structureel aan bod. De commissie beveelt aan om te zorgen voor een verdere onderwijskundige uitwerking van de ILC. Met name in Stage II adviseert de commissie in een aantal contactmomenten doelen van de ILC te realiseren, om studenten onderwijskundig zo goed mogelijk voor te bereiden op het leraarschap en via deze studenten scholen hiermee vertrouwd te maken. Ook studenten zelf blijken hier behoefte aan te hebben. Tevens zou het goed zijn om studenten vooraf meer inzicht te geven in hoe stages verlopen, zowel inhoudelijk als qua studieloopbaan (bijv. studievoortgang als de stage niet wordt gehaald).

2.3 Hoe wordt het gerealiseerde eindniveau vastgesteld?

De toetsing beoogt aan te sluiten op het leerproces van de student in de Educatieve Master, en te garanderen dat wordt vastgesteld of de beoogde OLR van de Educatieve Master worden gerealiseerd. Om dit inzichtelijk te maken, is door de opleiding in kaart gebracht hoe de OLR van de Educatieve Master zijn geadresseerd in de diverse opleidingsonderdelen. Binnen opleidingsonderdelen zijn de OLR vertaald naar specifieke doelstellingen met bijbehorende toetsing. De commissie merkt op dat de toetsing aansluit op de OLR en op het leerproces van de student. Er is een redelijk gevarieerd aanbod aan evaluatie-instrumenten, waarvan de

thesis een belangrijk onderdeel is. Door de toetsinstrumenten wordt de student op verschillende en uitdagende wijzen geëvalueerd in zijn of haar studievoortgang. De gebruikte toetsvormen staan vermeld bij elk opleidingsonderdeel, stelt de commissie vast, en kaderen bovendien in het Onderwijs- en Examenreglement (OER) van de ETF Leuven. Per academiejaar 2021-2022 zullen in dit OER enkele wijzigingen worden doorgevoerd in verband met de start van de Educatieve Master.

Een aandachtspunt voor de commissie is de transparantie in de weging van resultaten van (onderdelen in) de afsluitende stage. Hoe deze weging vorm krijgt, is nu niet helder. Ook de rol van de inspecteur-adviseur in de stagebegeleiding en -beoordeling heeft volgens de commissie aandacht, om elke schijn van belangenverstremming (als inspecteur vs. latere werkgever) uit te sluiten; het is van belang dat de inspecteur onafhankelijk kan beoordelen. Tijdens het online locatiebezoek werd toegelicht dat deze rollen gescheiden zijn, en dat inspecteurs naast de aanstelling van leraren (het evalueren van kandidaten) niet beslissen over beoordelingen van stages, maar alleen adviseren.

De veelheid aan toetsinstrumenten heeft een keerzijde volgens de commissie, namelijk dat de toetsbelasting van studenten vrij hoog is, met name door het aantal papers dat ze moeten schrijven. De commissie geeft mee om te bewaken dat dit, ondanks de gefaseerde planning, in combinatie met een permanente evaluatie niet leidt tot te veel werklast voor de studenten. Aanbeveling luidt dan ook om de workload te blijven monitoren met actieve betrokkenheid van studenten en te kijken naar alternatieve vormen van toetsing, bijvoorbeeld het laten aanleggen van een portfolio. Ook kan gedacht worden aan het laten uitvoeren van een geïntegreerde opdracht die aansluit bij de interesse van de student en bij het onderzoeksprogramma van de opleiding als geheel. Deze opdracht kan in de context van de school worden uitgevoerd en kan zo iets opleveren voor zowel de school, de student als het onderzoeksprogramma.

De commissie waardeert de aandacht voor het onderzoekend leren; in het eigen leerproces als toekomstige leraar is ruimte voor onderzoeksmethoden en de ontwikkeling van een eigen onderzoekshouding. Ook de koppeling van de Educatieve Master aan de twee onderzoekscentra van de Faculteit is hier ondersteunend in. Eveneens is de commissie positief over de aanwezigheid van instanties die toezicht houden op het adequaat functioneren van onderwijs en examinering (faculteitsraad, onderwijscommissie, examencommissie).

2.4 Kwaliteitsbewaking

De kwaliteitsbewaking van de Educatieve Master kadert in de interne kwaliteitszorg van de ETF Leuven. De commissie stelt vast dat er veel elementen in de vorm van procedures en structuren aanwezig zijn die de kwaliteit van de opleiding garanderen; een rijke waaier van kwaliteitszorginstrumenten is voorhanden. Het geeft vertrouwen dat de opleiding structureel is ingebed in het bestaande kwaliteitszorgsysteem, en dat hierin de expertise vanuit de SLO is meegenomen. Doordat het domeinluik grotendeels overlapt met de masteropleiding in de godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen van de ETF Leuven, kan de Educatieve Master ook voortbouwen op de kwaliteitszorg en expertise van deze opleiding. Het systeem is aldus geënt op een onderwijkskundige opleiding op masterniveau. Wel mist de commissie in het informatiedossier een uitwerking van de gehanteerde methodiek voor de kwaliteitsbeoordeling.

De commissie heeft een goede indruk van de betrokkenheid van het breed onderlegde werkveld, waaronder alumni, bij de opleiding. Via een werkveldcommissie worden interne en externe stakeholders, peers en deskundigen bij de kwaliteitsbewaking van de opleiding betrokken. Het belang van deze contacten wordt door de opleiding expliciet benoemd. Ook via docenten die tevens in de praktijk tewerkgesteld zijn, blijft de opleiding op de hoogte van ontwikkelingen in het (PEGO-)werkveld. De commissie is van mening dat de evaluatie en monitoring van de kwaliteit van de opleiding nog aan gedragenheid zou winnen bij het binnenhalen van een meer diverse, externe kijk op de werking van de opleiding, onder meer waar het gaat om de ontwikkeling van het korps met het oog op diversiteit.

Positief is dat er wordt ingezet op docentenprofessionalisering via cursusevaluaties, functioneringsgesprekken, input van de studentenraad en de didactische training van het onderwijzend personeel. De feedback wordt opgevolgd en dat is merkbaar voor studenten. Hoewel een terugkoppeling van evaluatieresultaten zowel richting studenten als docenten plaatsvindt, gebeurt dit niet systematisch. De commissie ziet hierbij het voordeel van een kleine instelling, waarin op het vlak van studenteninspraak veel informeel is geregeld. Het is echter aan te bevelen de kwaliteitsbewaking op dit punt structureler in te richten. Dit geldt eveneens voor zaken rondom kennisdeling. De commissie heeft hier mooie voorbeelden van gezien binnen vakgroepen, bijvoorbeeld het samen lesgeven, bespreken van elkaars onderzoek en samen lezen en bespreken van sleutelteksten. Ze moedigt de opleiding aan om deze praktijken voort te zetten. Het bespreken van maatschappelijke thema's en hoe hiermee om te gaan in de lespraktijk gebeurt nu incidenteel. Omdat dit vormend werkt en zorgt voor een contextualisering van de lesinhouden, raadt de commissie aan om dit periodiek te doen met het hele docentekorps. Door het potentieel van de opleiding en de staf te structuraliseren, kan de kwaliteit van de opleiding geborgd worden. De commissie noemt het van belang dit te doen met aandacht voor de kleinschaligheid van de opleiding.

3 Oordeel

De commissie heeft een open en constructieve dialoog gevoerd met verschillende stakeholders van de opleiding. Ze is onder de indruk van de aanwezige expertise in zowel het opleidingsteam als in het werkveld, alsook van de betrokkenheid in combinatie met de lerende, open houding en brede academische blik van het team. Naast wat er al is opgebouwd is er ontwikkelruimte die wordt gezien en gegrepen. Het oordeel van de commissie is tevens gebaseerd op de uitvoerige rapportering in het informatiedossier.

Sterke punten die de commissie onderscheidt zijn onder meer de internationale, denominatie-overstijgende oriëntatie van de Educatieve Master, het geïntegreerde traject met de bacheloropleiding theologie en religiewetenschappen, en de focus op wetenschap door de samenwerking met twee onderzoeksinstituten van de ETF Leuven. Net als het werkveld ondersteunt de commissie de aandacht voor interlevensbeschouwelijke competenties in de opleiding, maar vindt dat deze structureler kunnen terugkomen in het onderwijs van de Faculteit zelf en daarmee in het werkveld. Ook kan er meer transparantie geboden worden in het verloop van de stages en de weging van stageresultaten.

De commissie is verder positief over het heldere en samenhangende onderwijsprogramma, waarbij de commissie de opleiding aanmoedigt de verbinding tussen vakinhoud (domeinluik) en vakdidactiek (leraarluk) verder te versterken door onderwijs, praktijk en onderzoek te verenigen. Ook waardeert de commissie de gevarieerde toetsvormen, al is het zaak om daarbij op te letten dat deze niet te eenzijdig zijn of leiden tot een te grote belasting.

De commissie stelt vast dat men toeziet op het adequaat functioneren van onderwijs en examinering. De kwaliteitsbewaking is ingebed in het bestaande kwaliteitszorgsysteem. Hoewel veel kwaliteitselementen aanwezig zijn, blijven deze vaak informeel. De commissie beveelt aan dit meer te formaliseren, rekening houdend met het kleinschalige karakter en voortbouwend op al bestaande praktijken binnen de opleiding.

Op basis van het gevoerde onderzoek naar de potentiële kwaliteit van de opleiding Educatieve Master in de Godsdienst van de Evangelische Theologische Faculteit te Leuven, beoordeelt de commissie de potentiële kwaliteit van de nieuwe opleiding als geheel als voldoende. De commissie brengt een positief advies uit aan de NVAO.

4 Beoordelingsproces

De beoordeling werd uitgevoerd aan de hand van het “Beoordelingskader Toets Nieuwe Opleiding”, zoals bekrachtigd door de Vlaamse regering.

De commissie heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Voorafgaand aan het voorbereidend overleg heeft elk commissielid de eerste indrukken opgemaakt en werden prioritaire vragen opgesteld.

Tijdens een voorbereidend overleg op 12 februari 2021 heeft de commissie alle verkregen informatie besproken en heeft zij tevens de dialoog met de instelling en de opleiding voorbereid.

Omwille van de geldende COVID19-maatregelen, vond de dialoog online plaats op 22 februari 2021.

Aan de hand van de Waarderende Aanpak heeft de commissie zich tijdens de dialoog verder verdiept in de context van de opleiding en het voorlopig oordeel geverifieerd en vervolledigd.

Tijdens een besloten nabespreking op 22 februari 2021 heeft de commissie alle verkregen informatie besproken en vertaald naar een holistisch oordeel. De commissie heeft deze conclusie in volledige onafhankelijkheid genomen.

Het totaal aan beschikbare gegevens is verwerkt tot een ontwerp van beoordelingsrapport dat naar alle commissieleden werd verstuurd. De feedback van de commissieleden is verwerkt. Het door de voorzitter vastgestelde beoordelingsrapport werd aan de NVAO bezorgd op 22 maart 2021.

Bijlage 1: Administratieve gegevens van de instelling en de opleiding

Instelling	Evangelische Theologische Faculteit vzw
Naam opleiding	Educatieve Master in de Godsdienst
Niveau en oriëntatie	Niveau 7, academisch
(Bijkomende) titel	Master of Science
Afstudeerrichtingen	N.v.t.
Opleidingstrajecten voor werkstudenten, voltijds/deeltijds trajecten, dag-/avondonderwijs, onderscheiden vormen van diplomering	<ul style="list-style-type: none"> - Voltijdsopleiding op basis van dagonderwijs. - Naast een regulier onderwijstraject wordt een verkort traject aangeboden.
De vestiging(en) waar de opleiding wordt aangeboden	Leuven
Onderwijstaal	Nederlands
Studieomvang (in studiepunten)	90
(Delen van) studiegebied(en)	Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht

Bijlage 2: Domeinspecifieke leerresultaten (DLR)

DLR component leraar

1. De educatieve master in de godsdienst beheerst gespecialiseerde theoretische en praktische kennis, vaardigheden en attitudes die de basiscompetenties voor leraren zoals geformuleerd in het 'Besluit van de Vlaamse Regering van 8 juni 2018 betreffende de basiscompetenties van de leraren' ondersteunt. Hij/zij is in staat om die kennis uit te breiden, te actualiseren, te verbreden, te verdiepen en te verbinden met actuele maatschappelijke thema's en ontwikkelingen. Hij/zij kan die kennis inzetten om voor lerenden uitdagende leeromgevingen te creëren en kan op basis van die kennis, vaardigheden en attitudes eigen nieuwe ideeën voor de onderwijspraktijk ontwikkelen en aan de realiteit toetsen.
2. De educatieve master in de godsdienst kan de beginsituatie van een leergroep en individuele lerenden in kaart brengen en een leeromgeving creëren die in al haar didactische componenten (leerdoelen, leerinhouden, leermaterialen, werk- en groepeeringsvormen, evaluatie en feedback) aansluit bij die beginsituatie en responsief is ten aanzien van de diversiteit in de leergroep.
3. De educatieve master in de godsdienst kan een positief leer- en leefklimaat creëren, en door doelgerichte activiteiten en formele en informele interacties de brede persoonlijke, intellectuele en maatschappelijke ontplooiing van leerlingen ondersteunen.
4. De educatieve master in de godsdienst kan de organisatie van onderwijs- en leeractiviteiten op korte en lange termijn plannen, met het oog op het evidence informed creëren van een gestructureerde, efficiënte, veilige en stimulerende leeromgeving.
5. De educatieve master in de godsdienst kan communiceren met ouders of verzorgers met diverse taalachtergronden in diverse talige situaties met het oog op informatie-uitwisseling, het stimuleren van de betrokkenheid en participatie en het samen ontwikkelen van constructieve oplossingen om het leren van de lerenden te ondersteunen en te stimuleren.
6. De educatieve master in de godsdienst kan constructief samenwerken met externe partners met het oog op het verrijken van het onderwijs- en vormingsaanbod en het faciliteren van de doorstroming tussen onderwijsniveaus en naar de arbeidsmarkt.
7. De educatieve master in de godsdienst is in staat om zelfstandig het beschikbare (inter)nationale wetenschappelijk onderzoek in het domein van het leraarschap in het algemeen en zijn discipline in het bijzonder te ontsluiten en de inzichten toe te passen in de eigen klas- en schoolcontext.
8. De educatieve master in de godsdienst kent de mogelijkheden en grenzen van verschillende theoretische paradigma's in onderwijskundig en (vak)didactisch onderzoek.
9. De educatieve master in de godsdienst gaat, gesteund op wetenschappelijk evidentie, kritischreflectief om met informatie, onderwijspraktijken, methodieken en leermiddelen. Hij/zij is zich bewust van lacunes in de empirische evidentie voor het gepast invullen van het leraarschap.
10. De educatieve master in de godsdienst is in staat om een volledige onderzoekscyclus te doorlopen over een onderwijsrelevant onderwerp.
11. De educatieve master in de godsdienst kan op basis van een actieve en onderzoekende houding voor beroepsvernieuwing bijdragen aan schoolbeleid en schoolontwikkeling.
12. De educatieve master in de godsdienst kan door onderzoekend leren en kritische zelfevaluatie zijn functioneren als leraar bijsturen en op deze manier richting en innovatie geven aan zijn professionele praktijk en ontwikkeling.

13. De educatieve master in de godsdienst is in staat om in een schoolteam constructief samen te werken met collega's en initiatief te nemen tot, deel te nemen aan en leiding te geven aan disciplinair en interdisciplinair teamoverleg tussen leraren.

14. De educatieve master in de godsdienst is in staat om over onderwijskundige thema's, het lerarenberoep, en zelf ontwikkelde oplossingen voor de onderwijspraktijk te communiceren met collega's en andere stakeholders in het onderwijs en als professional deel te nemen aan het maatschappelijk debat.

DLR component domein

15. De educatieve master in de godsdienst heeft een gespecialiseerde kennis van en inzicht in de verworven vakdidactiek(en) en past deze toe in een educatieve context.

16. De educatieve master in de godsdienst heeft een brede kennis van en inzicht in het domein van theologie en religiewetenschappen, en/of één of meerdere deeldomeinen aansluitend bij de gekozen vakdidactiek of vakdidactieken, en een gespecialiseerde kennis van en inzicht in één of meerdere deeldomeinen.

17. De educatieve master in de godsdienst is in staat om een volledige onderzoekscyclus te doorlopen binnen een domein van theologie en religiewetenschappen.

18. De educatieve master in de godsdienst reflecteert kritisch en genuanceerd over wetenschappelijke ontwikkelingen in het domein van theologie en religiewetenschappen, inclusief ethische aspecten, kan hierover een onderbouwd standpunt ontwikkelen en passend communiceren.

Datum validatie: 15 oktober 2018

Bijlage 3: Samenstelling van de commissie

De beoordeling is gebeurd door een commissie van deskundigen aangesteld door de NVAO. Deze is als volgt samengesteld:

Natascha Kienstra (voorzitter) is assistant professor vakdidactiek en filosofie aan de School of Catholic Theology van de Universiteit van Tilburg. Ze is gepromoveerd aan de Faculteit Wijsbegeerte van de Radboud Universiteit in Nijmegen en was meer dan twintig jaar vakdidacticus aan deze universiteit.

Luc De Man (commissielid), onderwijsexpert, voorheen adviseur-coördinator Pedagogische Begeleidingsdienst Gemeenschapsonderwijs en voorzitter van de Raad Secundair Onderwijs van de Vlaamse Onderwijsraad.

Hubertus Roebben (commissielid), professor Religionspädagogik aan de faculteit voor katholieke theologie van de Universiteit van Bonn.

Sander Vanmaercke (student-commissielid), student Theologie en religiewetenschappen aan KU Leuven en bestuurder bij de Vlaamse Vereniging van Studenten.

De commissie werd bijgestaan door:

- **Roxanne Figueroa Arriagada** (procescoördinator), beleidsmedewerker Vlaanderen, NVAO.
- **Carlijn Braam** (extern secretaris), eigenaar Braam Communications.

Alle commissieleden hebben de deontologische code van de NVAO ondertekend.

Bijlage 4: Programma dialoog met de opleiding

Programma dialoog	
Vrijdag 12/02/2021	Microsoft Teams
13:00 – 15:00	Vorbereidende vergadering commissie
Maandag 22/02/2021	Zoom
09:30 - 10:00	Login en voorbereiding commissie
10:00 - 11:00	Opleidingskernteam
11:20 - 12:05	Studenten
12:15 - 13:00	Docenten
13:15 – 14:00	Lunch + intern beraad commissie
14:00 – 14:45	Werkveld en alumni
15:00 – 16:30	Intern beraad commissie
16:30 – 17:00	<i>Optioneel</i> - extra sessie met opleidingskernteam

Bijlage 5: Overzicht van het bestudeerde materiaal

Informatiedossier opleiding

- Informatiedossier Toets nieuwe opleiding Educatieve Master in de Godsdienst, Evangelische Theologische Faculteit Leuven

Verplichte bijlagen bij het informatiedossier

- Overeenkomstige opleidingen in het Vlaams hoger onderwijs;
- DLR's component leraarschap (1-14) en component domein;
- Basiscompetenties (functionele gehelen en attitudes) (FG1 – FG10; A1-A8);
- Hoe de OLR's van de Educatieve Master ETF Leuven in verband staan met de DLR's en de Functionele Gehelen;
- Opbouw programma in relatie tot de OLR's;
- Beschrijvingen van alle opleidingsonderdelen;
- Overzicht van het personeel;
- Overzicht contacten met het werkveld.

Niet-verplichte bijlagen bij het informatiedossier

- Studiegids 2020-2021 met daarin opgenomen visie en beleid van ETF Leuven voor onderwijs en toetsing (o.a. het onderwijsconcept en de huidige OER) en beleid rond studiebegeleiding;
- Onderwijs- en Examenregeling ETF Leuven

Aanvullende (digitaal) beschikbare documenten

- Samen duurzaam verder bouwen: investeren in theologie en religiewetenschappen voor kerk en samenleving. Strategisch Beleidsplan 2020-2024 Evangelische Theologische Faculteit Leuven;
- Docentprofessionalisering (o.a. "Tool" helping ETF professors in personal development of didactical qualities);
- Verslagen van overleg in relevante commissies/organen;
- Beschikbare handboeken en studiemateriaal;
- Introductiefilmpje ETF Leuven en haar campus van rector prof. dr. Jos de Kock

Bijlage 6: Lijst met afkortingen

CVO	Centrum voor Volwassenenonderwijs
DLR	Domeinspecifiek(e) leerresulta(a)t(en)
GM	Godsdienstwetenschappen en missiologie
ILC	Interlevensbeschouwelijke competenties
ISREYM	Institute for the Study of Religious Education and Youth Ministry
ISFORB	Institute for the Study of Freedom of Religion or Belief
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	Onderwijs- en Examenreglement
OLR	Opleidingsspecifieke leerresulta(a)t(en)
PEGO	Protestants-evangelisch godsdienstonderwijs
SLO	Specifieke lerarenopleiding
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad

